

Гейнц Руслана Миколаївна

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
завідувачка кафедри цивільного права Навчально-
наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Правове регулювання відносин, які виникають з приводу такого особистого немайнового блага як здоров'я завжди залишається актуальним з огляду на його безпосередній вплив на якість життя людини. Додатковим обґрунтуванням зазначеного є те, що на законодавчому рівні поняття здоров'я визначається як стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад (ч. 1 ст. 3 Основ законодавства про охорону здоров'я [4]).

Однією із підстав виникнення правовідносин із надання послуг у сфері охорони здоров'я є договір про надання медичних послуг, дослідженням якого присвячені наукові праці С.В. Антонова, А.А. Герц, О. В. Кирилова, Р. А. Майданика, С.Г. Стеценка, І. Я. Сенюти, О.І. Смотров та інших.

Чинне законодавство не містить норм, які визначають поняття, істотні умови, порядок укладення даного договору. Відтак правове регулювання договірних відносин з надання медичних послуг здійснюється положеннями ЦК України та нормативно-правовими актами, які регулюють відносини між споживачем медичної послуги – пацієнтом та послугонадавачем.

Одним із проблемних як теоретичних, так і практичних питань договору про надання медичних послуг є визначення його предмета, який за цивільним законодавством є істотною умовою кожного договору.

На думку Р.А. Майданика предмет договору про надання медичних послуг полягає в зобов'язанні однієї сторони – послугонадавача (приватного закладу охорони здоров'я, лікаря, який практикує приватно) надати медичну послугу другій стороні – замовнику або третій особі (пацієнту), а замовник зобов'язується прийняти послугу та оплатити відповідно до умов договору [3, с. 147].

З огляду на таку характеристику послуги як невіддільність від послугоотримувача, постає питання яким чином повинно відбутися її прийняття? Особливістю медичної послуги є те, що її надання – це цілеспрямований вплив на організм людини, який може включати консультацію, оперативне втручання, медикаментозне лікування тощо. Дії з надання медичних послуг можуть стосуватися профілактики, діагностики, лікування, реабілітації. Споживання послуги розпочинається одночасно з її наданням. Надання послуги – це дії послугонадавача, спрямовані на виконання зобов'язання, що виникло з договору про надання медичних послуг. Цьому

обов'язку кореспондує право пацієнта на отримання медичної послуги, навіть, якщо йдеться про договір надання медичних послуг, укладений на користь третьої особи, якою і є пацієнт.

На думку А.А. Герц предметом договору про надання медичних послуг є дії з надання медичної послуги. При цьому авторка наголошує, що «предметом у договорі буде не лише послуга в розумінні певного блага для одержувача та її кінцевий результат, а також процес надання послуги [1, с. 14]. Таким чином, дослідниця до предмету договору включає і послугу, і дії з її надання. Такий підхід свідчить, що науковець визначає предмет надто широко, включаючи до нього дії, вчинені послугонадавачем на виконання зобов'язання, що виникло з договору. Адже, якщо припустити зворотне, постає логічне питання: що буде включати виконання послугонадавачем умов договору? Вважаємо, що надання медичної послуги – це вчинення послугонадавачем однієї дії та/або їх сукупності у певній послідовності, які спрямовані на отримання пацієнтом медичної послуги. При цьому, як дії послугонадавача, так і дії послугоотримувача будуть впливати на результат медичної послуги.

Якщо проаналізувати запропоновану А.А. Герц дефініцію договору про надання медичних послуг, в який даний договір визначається як домовленість, за якою одна сторона (лікар, медичний заклад) зобов'язується надати відповідну медичну послугу за зверненням іншої сторони (пацієнта), спрямовану на відновлення та підтримання його здоров'я, а пацієнт зобов'язується сплатити за неї грошову суму, визначену у договорі [1, с. 5], то можна зробити висновок, що предмет договору – це медична послуга, а не процес її надання.

В літературі цілком обґрунтовано зазначається, що за своїм предметом цей договір є договором про надання послуги (медичної послуги), яка споживається в процесі вчинення дій або здійснення медичної діяльності [2, с.1112]. На нього поширюються положення глави 63 ЦК України, якщо це не суперечить суті цього зобов'язання. Предметом даного договору є послуга, в отриманні якої є потреба у замовника.

Необхідно наголосити на тому, що пацієнт, звертаючись до лікаря (медичного закладу) прагне отримати медичну послугу, спрямовану на відновлення та підтримання його здоров'я. Лікар володіє професійними знаннями і практичними навиками, які дозволяють задовольнити потребу пацієнта. При цьому, у своїй діяльності лікар зобов'язаний дотримуватись відповідних протоколів лікування. Тому, в процесі надання медичної послуги дії, які будуть вчинятися лікарем можуть змінюватися. Тобто, укладаючи договір, сторони не можуть заздалегідь погодити перелік всіх дій медичних працівників, оскільки вони залежатимуть від перебігу процесу вилікування, реабілітації тощо.

Більше того, специфіка правовідносин щодо надання медичних послуг впливає на особливості предмету договору про надання медичних послуг, зокрема і щодо гарантування безпеки медичної послуги. З цього приводу в літературі цілком слушно зазначається, що «нерідко медичні послуги пов'язані

з можливістю (а інколи і необхідністю) завдання шкоди здоров'ю пацієнта заради припинення або запобігання патологічного впливу хвороби, який несе більшу шкоду. Водночас медичне втручання допускає вірогідність проявів супутніх, побічних шкідливих властивостей такого медичного впливу [2, с.1113]. Виникає питання: в договорі слід погоджувати ці прояви чи дії, які можуть до них призвести? Якщо виходити з того, що предметом договору охоплюються всі дії, які будуть здійснюватися лікарем при наданні медичної послуги, то вчинення дій, що виходять за межі предмета може трактуватися як порушення умов договору. Особливо гостро це може проявитися у тих випадках, коли очікуваного ефекту від надання медичної послуги отримано не буде та/або здоров'я пацієнта погіршиться.

Слід підтримати висловлену в науковій літературі позицію, що «особливість предмета договору надання медичних послуг полягає в тому, що його неможливо звести до конкретно обмеженого кола дій. Жоден лікар повною мірою не може гарантувати не лише результат здійснюваного лікування, а й обсяг медичних дій. Вибір способів і методів лікування хворого зумовлений залежністю такого набору дій від стану здоров'я, анатомічних і фізіологічних особливостей хворого.» впливу [2, с.1117].

Відповідно до положень чинного законодавства послугонадавач медичної послуги може вийти за межі медичної послуги у разі потреби, якщо це викликано метою збереження життя та здоров'я пацієнта. Тому до предмету досліджуваного договору включати перелік дій лікаря на вчинення медичної послуги немає потреби.

З огляду на те, що предмет договору відображає правову мету договору, а сукупність дій з надання медичної послуги обумовлюється її видом, можна зробити висновок, що предметом договору про надання медичних послуг є вид медичної послуги.

Список використаних джерел

1. Герц А.А. Договірні зобов'язання у сфері надання медичних послуг: автореферат дис. ... д.ю.н. за спец. 12.00.03. Львів, 2016. 41 с.

2. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб / Т.В.Боднар, О.В.Дзера, Н.С.Курнєцова та ін.: за ред. О.В.Дзери. К.: Юрінком Інтер. 2009. 1200 с.

3. Майданик Р.А. Договір про надання медичних послуг: загальні положення. Методологічна скарбниця. 2016. № 1. С. 139–158. URL: http://medicallaw.org.ua/fileadmin/user_upload/pdf/15_lekcja.pdf

4. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ Дата оновлення: 12.01.2022. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення 11.03.2022)